

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ АДМІНІСТРАЦІЇ САЛТІВСЬКОГО РАЙОНУ
М. ХАРКОВА
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКИЙ ЛЦЕЙ №3 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ»**

**КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ДО ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ
«ІСТОРІЯ: УКРАЇНА І СВІТ. 7 КЛАС»**

**(за модельною навчальною програмою «Історія: Україна і світ. 7-9 класи (інтегрований курс)» (варіант 1)
(авторський колектив програми: Д.О. Секиринський, Н.С. Власова, О.В. Желіба, , В.О. Кронгауз,
І.Я. Щупак)**

Учитель історії
_____ кваліфікаційної категорії
_____ (П.І.П.)

**Розглянуто на засіданні
методичного об'єднання вчителів**

_____

_____

від _____, протокол № _____

Погоджую
Заступник директора з НВР
_____ (П.І.П.)
« _____ » серпня 2024 року

ХАРКІВ - 2024

Пояснювальна записка

Систематичний інтегрований курс «Історія: Україна і світ» належить до освітньої галузі «Громадянська та історична освіта» та побудований за лінійною структурою шкільного курсу історії. Курс призначений для учнів/учениць, які засвоїли пропедевтичний курс «Україна і світ: вступ до історії та громадянської освіти. 5-6 класи (інтегрований курс)», тобто знайомі з історичною та суспільствознавчою проблематикою й свідомі етнокультурного розмаїття світу.

Курс 7 класу охоплює період історії Стародавнього світу та Середніх віків. Головною *метою* курсу є ознайомлення учнів/учениць із основними формами суспільного життя в минулому, способами функціонування суспільства і його складових, формування основ критичного мислення та особистісного ставлення до історичних подій. При цьому наголос робиться на подіях вітчизняної та світової історії, необхідних для розуміння витоків і результатів найважливіших історичних процесів, які сформували сучасне обличчя людства.

Матеріал укладено за хронологічним принципом, але згруповано за певними сторонами людської діяльності та проблемами розвитку людства, то ж програма реалізує проблемний підхід до вивчення історії. Календарно-тематичне планування до інтегрованого курсу враховує важливість дотримання рівноваги між матеріалом з історії України та всесвітньої історії, що передбачає зосередження уваги на порівняльних характеристиках, зокрема на «українських» особливостях перебігу загальноісторичних процесів, за дотримання україноцентричного підходу до вивчення історії.

Календарно-тематичне планування має на меті досягнення у процесі вивчення інтегрованого курсу наступних *завдань*:

1. формування у школярів розуміння систем цінностей і мотивів діяльності людей минулих епох;
2. формування розуміння альтернативності, багатофакторності та нелінійності історії;
3. створення у школярів/школярок відчуття конкретної історичної епохи та розуміння історичної перспективи;
4. навчання принципам і методам здобування та роботи з інформацією, інтеграція змісту програмового матеріалу з інформацією з позашкільних джерел впливу на учня/ученицю;
5. створення рівноваги між різними галузями історичного знання: історією політики, культури, економічною історією, соціальною історією та історією суспільних ідей і релігій.
6. формування розуміння різниці між історичною подією та її інтерпретацією, усвідомлення причин існування різних інтерпретацій одного й того самого явища та вміння критично зіставляти й оцінювати такі інтерпретації;

7. виховання на історичних прикладах патріотичної, громадянської й морально-етичної позиції людини, яка шанує загальнолюдські та національні цінності й з повагою ставиться до інших народів та культур.

Вивчення курсу передбачає досягнення учнями/ученицями таких узагальнених *результатів діяльності*:

Знання:

1. основних політичних, соціально-економічних, культурних подій, їх хронологічного та просторового виміру;
2. основних історичних та суспільствознавчих понять і термінів;
3. фактів життя видатних історичних діячів.

Розуміння:

1. причин і наслідків історичних подій;
2. мінливості й тяглості історичних процесів;
3. взаємовпливів між вітчизняною і світовою історією;
4. своєї приналежності до українського, європейського та світового політичного, економічного і культурного процесів;
5. наявності альтернативних варіантів розвитку історичних подій.

Вміння:

1. визначати хронологічні межі соціальних, економічних та політичних подій, їхній зміст і послідовність;
2. визначати передумови, причини, наслідки та особливості історичних подій, явищ і процесів;
3. описувати історичні події, явища і процеси, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки;
4. визначати найважливіші зміни, що відбувались в житті людства;
5. порівнювати різноманітні події і процеси у вітчизняній та світовій історії;
6. аналізувати історичні джерела, користуватись історичними і політичними картами;
7. викладати власну думку в усній і письмовій формі, аргументовано відстоювати власну точку зору.

Ставлення:

1. усвідомлення певних цілей та світоглядних аспектів суспільного розвитку;
2. формування патріотичної, громадянської й морально-етичної позиції людини, яка шанує загальнолюдські та національні цінності й з повагою ставиться до інших народів та культур.

Структура курсу 7 класу

Розділ I. Вступ. Поняття «Первісність», «Стародавній світ» та «Середні віки». Періодизація всесвітньої історії.

Розділ II. Первісні часи.

Розділ III. Держави і суспільство Стародавнього світу.

Розділ IV. Економіка Стародавнього світу.

Розділ V. Суспільство і соціальні процеси в країнах Стародавнього світу.

Розділ VI. Середньовічні держави.

Розділ VII. Економіка і суспільство Середньовіччя. Соціальні процеси.

Розділ VIII. Духовний світ Середньовіччя.

Узагальнення. Спадщина Середньовіччя.

№ з/п	Дата	Тема	Клас	Очікувані результати навчання	Види навчальної діяльності	Примітка
I. ВСТУП. ПОНЯТТЯ «ПЕРВІСНІСТЬ», «СТАРОДАВНІЙ СВІТ» ТА «СЕРЕДНІ ВІКИ». ПЕРІОДИЗАЦІЯ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ						
1		Поняття «Первісність», «Стародавній світ», і «Середні віки»		Базові знання: <ul style="list-style-type: none"> • послідовність періодів історії людства; • усвідомлення особливостей періодів: «первісність», «стародавній світ». Розуміння: <ul style="list-style-type: none"> • понять «Первісність», «Стародавній світ», «Середні віки». Вміння: <ul style="list-style-type: none"> • співвідносити характерні ознаки періодів, визначати їх послідовність. Ставлення: <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати важливість розуміння та використання досвіду історичних періодів. 	Фронтальна (розповідь, пояснення, бесіда, перегляд фільму тощо) в поєднанні з проблемним, інформаційним і пояснювально-ілюстративним викладом навчального матеріалу.	
РОЗДІЛ II. ПЕРВІСНІ ЧАСИ						
2		Походження людини і суспільства. Людина і природа		Базові знання: <ul style="list-style-type: none"> • час появи людини на теренах України; • послідовність періодів історії людства, якими послуговуються антропологи, археологи й історики; 	Фронтальна робота (розповідь, пояснення, бесіда, перегляд фільму тощо) в поєднанні з проблемним, інформаційним і пояснювально-ілюстративним викладом навчального	

			<ul style="list-style-type: none"> • сутність взаємозв'язку між людиною і природою. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • сутності основних теорій походження людини і суспільства; • понять «ера», «первісна доба», «антропологія», «кам'яний вік», «мідний вік», «бронзовий вік», «залізний вік»; • як і чому людина залежала від природи; • як природно-кліматичні умови вплинули на життя первісної людини. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • співвідносити антропологічну, археологічну й історичну періодизацію історії первісного суспільства; • називати та пояснювати основні теорії походження людини. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати важливість заходів щодо збереження й популяризації пам'яток історії. 	<p>матеріалу. «Мозковий штурм», обмін думками – активне спілкування. Робота з картою. Укладання ментальної карти (або інше графічне зображення теми). Початок укладання історичного словника.</p>
3	Найдавніші мисливці і збирачі		<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • назви відомих пам'яток (стоянок) первісних людей на теренах України; • винаходи і пам'ятки культури первісних людей (за матеріалами з теренів України); • особливості способів господарювання первісної людини; • первісні релігійні вірування. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • понять «первісне людське стадо», «рід», «родова громада», «стоянка первісної людини», «плем'я», «тотемізм», «анімізм», «фетишизм», магія»; • сутності первісних форм релігійних вірувань: фетишизму, тотемізму, анімізму та магії; • рис господарства, суспільного устрою й світосприйняття як основа історичного опису життя людей у минулому; • ознак привласнювального господарства. <p>Вміння:</p>	<p>Фронтальна робота. Індивідуальна робота (робота з хронологічною таблицею, метод «Мікрофон»). Робота з картою. «Співвіднесення історичних понять», «Кола Вена». Укладання історичного словника</p>

			<ul style="list-style-type: none"> • демонстрацій на карті стоянок первісних людей на теренах України; • опису способу життя первісних людей; • застосування та тлумачення поняття «рід-родова громада-плем'я». <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлення тягlosti історичного процесу, важливості вивчення історії минулого. 		
4		Первісні скотарі та землероби	<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • як і де виникло землеробство і скотарство; • який вплив на розвиток людства справило виникнення землеробства і скотарства; • сутність «неолітичної революції»; • як зародилися і розвивалися ремесла, обмін і торгівля. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • понять «неолітична революція»; особливості мотичного землеробства та відгінного тваринництва; • як і чому виникла нерівність між людьми; • яке значення у житті людей мало виникнення землеробства і скотарства; • ознак відтворювального господарства. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • порівнювати становище провідників і звичайних членів громади; • обгрунтовувати важливість землеробства, скотарства і ремесла в історії людства; • назвати основні риси та наслідки неолітичної революції; • розрізняти та називати особливості життя і діяльності первісних землеробів та скотарів. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати значення продуктивної праці у житті суспільства, значення релігії для формування цивілізації. 	Фронтальна робота (евристична бесіда). Індивідуальна робота (робота з поняттями, бесіда). Групова робота (робота над єдиним завданням у малих групах). «Мозковий штурм», фронтальна бесіда, обговорення. Вправа «пропущене слово», «виправ помилку». Учнівський мініпроект «Походження релігій».	
5		Первісні скотарі та землероби на землях України	<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • винаходи і пам'ятки первісних людей (за матеріалами з теренів України); 	Фронтальна, колективна робота (обговорення, порівняння, вирішення проблемних питань, евристична бесіда). Індивідуальна робота (робота з джерелами інформації, алгоритм	

			<ul style="list-style-type: none"> • особливості та ареал розповсюдження Трипільської культури (землеробів) та Середньостогівської культури (скотарів) на теренах України; • особливості життя землеробів та скотарів на теренах України; • основні теорії походження слов'ян. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • рис господарства, суспільного устрою й світосприйняття як основи історичного опису життя людей у минулому; • основних відмінностей між господарством та особливостями життя скотарів і землеробів на землях України. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • показувати на карті ареал поширення Трипільської, Середньостогівської культур; • розпізнавати пам'ятки Трипільської, Середньостогівської культур. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати первісне суспільство на теренах сучасної України як складову історії первісного суспільства. 	<p>роботи з історичними пам'ятками, робота з картою). Групова робота (робота з критичного опрацювання історичних джерел різних типів у групах). Вправи – «Правда-неправда».</p>
--	--	--	---	---

РОЗДІЛ III. ДЕРЖАВИ І СУСПІЛЬСТВО СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ

6	Царства та імперії Стародавнього світу		<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • які держави належать до царств та імперій Стародавнього Сходу (Стародавній Єгипет, Ассирія, Персія, Месопотамія, Вавилон), як, де і за яких умов вони виникли; • як виникли, розвивалися та які особливості мали держави Стародавнього Сходу; • як виникли та які особливості мали закони Стародавнього Сходу; • які особливості мали релігійні вірування імперій Стародавнього Сходу. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • понять «деспотія», «імперія», «царство», «сатрапія», «правовий кодекс»; • особливості розвитку держав Стародавнього світу; 	<p>Фронтальна робота (історичний диктант, розповідь, пояснення, ілюстрування тощо). Індивідуальна робота (графічна робота, опис історичного джерела). Групова робота (робота в парах «Взаємні запитання», «Щоденник подвійних нотаток» - сформулювати основні поняття уроку, підсумок уроку). Робота в групах – опрацювання понять. Робота з текстом – маркування.</p>
7	Царства та імперії Стародавнього світу			

			<ul style="list-style-type: none"> • особливості форм правління, природних умов, побуту, культури та релігій держав Стародавнього світу. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • показувати на карті царства та імперії Стародавнього світу; • складати хронологічну таблицю основних подій історії Стародавнього світу; • визначати особливості форм правління та устрою держав (деспотія, сатрапія, царство) Стародавнього світу. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати причини виникнення та значення деспотичного типу держави Стародавнього Сходу, цінності людей Сходу. 	
8		Племінні союзи кочівників	<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • писемні джерела, у яких згадуються кочові народи на землях України; • особливості життя та господарювання кочовиків (кіммерійців, скіфів, сарматів); • хронологічні межі перебування кочових племен на землях України, часова послідовність панування у степах Північного Причорномор'я кіммерійців, скіфів, сарматів. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • відмінності між способом життя осілих та кочових племен; • особливості розвитку кочових племен; • особливості культури та вірувань кочових племінних союзів; • поняття «кіммерійці», «скіфи», «сармати», «курган», «кочовики». <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • показувати на карті межі перебування кочових племен на землях України; • охарактеризувати побут, господарство та вірування кочових племен; • визначати пам'ятки кочових племен на теренах України (кургани). <p>Ставлення:</p>	<p>Фронтальна робота (пояснення, відеофайли, обговорення). Індивідуальна робота (робота з картою, створення лепбуку). Групова робота (ланкова робота – учні/учениці об'єднані у постійні групи для розв'язання конкретних навчальних завдань). «Історичне лото» (розкласти історичні пам'ятки відповідно до курганів, де їх знайдено).</p>

				<ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати цінності та світогляд стародавніх кочовиків. 	
9		Держави-поліси Стародавньої Еллади		<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • особливості розвитку держав-полісів Стародавньої Греції; • основні форми правління в державах-полісах Стародавньої Греції, їхні основні риси. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • особливостей античної демократії, зміст прав і обов'язків громадян Афін, безправ'я рабів; • причин піднесення й занепаду грецьких полісів (Афін, Спарти); • внеску античної цивілізації в історію людства, зв'язок античної цивілізації зі спільнотами на українських теренах; • понять «поліс», «демократія», «республіка», «олігархія», «тиранія», «реформа». <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • характеризувати й зіставляти суспільний устрій та повсякденне життя Афін і Спарти, становище патриціїв і плебеїв; • порівняти особливості державного устрою, правління та суспільного ладу полісів Стародавньої Еллади; • охарактеризувати спосіб життя (суспільну організацію, господарські заняття, духовний світ) мешканців полісів Стародавньої Греції; • показати на карті історико-географічні об'єкти античної цивілізації (античні міста-держави); <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати цінність та значення демократії, особливості світогляду людини в античності. 	<p>Фронтальна робота (пояснення, бесіда, опитування, робота з картою). Групова робота з картою. Метод блочної дискусії. Порівняння Афін і Спарти – таблиця, «кола Вена», спільне-відмінне. Індивідуальна робота. Вправа «Займи позицію».</p>
10		Держави Стародавнього Риму		<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • хронологічні межі існування Римської республіки та Римської імперії; • пам'ятки культури Давнього Риму; • особливості розвитку держав Стародавнього Риму. <p>Розуміння:</p>	<p>Фронтальна робота (пояснення, перегляд навчальних відео, аналіз зображувальних джерел). Групова робота (за методикою змінних груп, кожна з яких вивчає окремий аспект теми (кожен учень працює з одним питанням). Індивідуальна робота (аналіз візуальних джерел, складання</p>

			<ul style="list-style-type: none"> • змісту прав і обов'язків громадян Риму, безправ'я рабів; • причин піднесення і занепаду Римської держави; • внеску античної цивілізації в історію людства, зв'язок античної цивілізації зі спільнотами на українських землях; • понять «сенат», «консул», «народний трибун», «диктатор», «династія», «аристократія». <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • характеризувати суспільний устрій Римської держави періоду республіки та імперії; • характеризувати діяльність Гая Юлія Цезаря та Октавіана Августа; • визначати причини зміни у ставленні Римської держави та суспільства до християнської церкви; • розпізнавати пам'ятки культури Стародавнього Риму. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати роль і значення держави у розвитку цивілізації. 	історичного портрету Гая Юлія Цезаря/Октавіана Августа).	
--	--	--	--	--	--

РОЗДІЛ IV. ЕКОНОМІКА СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ

11		Землеробство та скотарство у Стародавньому світі	<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • народи, що застосовували іригаційне землеробство/перегінне скотарство; • особливості заняття людей іригаційним землеробством/перегінним скотарством; <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • взаємовпливу природно-кліматичних умов та особливостей сільськогосподарської діяльності; • понять «іригаційне землеробство», «перегінне скотарство». <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • пояснювати сутності іригаційного землеробства та перегінного скотарства; • визначати особливості господарської діяльності різних народів. <p>Ставлення:</p>	Фронтально-колективна робота (постановка перед класом проблемних питань («Як пов'язані природно-кліматичні умови та особливості сільськогосподарської діяльності?») або пізнавальних завдань, у вирішенні яких беруть участь усі учні. Вправа «Історична вікторина».	
----	--	--	---	--	--

				<ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати відмінності у цінностях, способі життя та світогляді землеробів і скотарів у стародавні часи. 	
12		Ремесло і торгівля у Середземномор'ї		<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • особливості економічного розвитку держав Східного Середземномор'я (Фінікія, Сирія, Палестина). <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • як географічне положення та природно-кліматичні умови вплинули на розвиток країн Східного Середземномор'я; • особливостей колонізаційних процесів та їх наслідки; • які види ремесел та особливості торгівлі притаманні країнам Східного Середземномор'я; • понять «торгівля», «торговий шлях», «ремесло». <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • вказувати на карті головні торговельні шляхи Стародавнього світу№ • визначати особливості та характеризувати ремесло та торгівлю Фінікії, Сирії, Палестини. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати значення міст і торгівлі у Стародавньому світі, їх вплив на світогляд та цінності стародавньої людини. 	Фронтальна робота (пояснювально-ілюстративний виклад матеріалу). Групова робота («Коло ідей»). Робота в малих групах – порівняння економічного розвитку держав Східного Середземномор'я (Фінікія, Сирія, Палестина).
13		Суспільства Стародавнього світу. Рабовласництво і колонат		<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • джерела рабства; • особливості становища рабів; • повстання та виступи рабів у державах Стародавнього світу. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • причин використання та поширення рабства; • понять «раб», «рабство», «колон», «колонат»; • особливості виробничих стосунків між великими землевласниками і колонами. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • охарактеризувати становище рабів у суспільстві; 	Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Групова робота («Синтез думок»). Індивідуальна робота (робота з історичними джерелами, документами). Висловлення власного судження/відношення до проблеми рабства. Історичне есе.

				<ul style="list-style-type: none"> • пояснити витоки та причини поширення рабства; • охарактеризувати основні складові колонату. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати непродуктивність рабської праці та її вплив на занепад стародавніх цивілізацій. 	
14		Демографічні процеси. Міграції та колонізація		<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • причини та наслідки демографічних змін та міграційних процесів; • особливості колонізації, хронологічні межі існування на території України грецьких поселень (полісів); • хронологічні межі Великого переселення народів; • напрямки Великого переселення народів і розселення слов'ян. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • понять «міграція», «колонія», «метрополія», «демографія»; • передумов Великої грецької колонізації та Великого переселення народів; • спільних і відмінних рис між процесами колонізації, розселення та переселення; • причин розселення давніх слов'ян поза межі території історичної прабатьківщини; • формування передумов для державності в давніх слов'ян як результат розселення, господарського (землеробство) і культурного розвитку. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • показати на карті історико-географічні об'єкти та історико-демографічні процеси античної цивілізації (античні міста, держави, напрямки Великої грецької колонізації, Великого переселення народів та ін). <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати значення географічного чинника в історії людства, зв'язок людини і природи. 	Фронтальна робота (ознайомлення з матеріалом, виконання тренувальних вправ, бесіда). Групова робота («Пошук інформації» - командний пошук інформації, що доповнює матеріал домашнього завдання, а потім відповіді на запитання). Індивідуальні завдання (робота з термінами, поняттями, хронологічні завдання). Робота з картою.

15		Війни у Стародавньому світі		<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дати, причини, перебіг та наслідки війн Стародавнього світу (Троянська війна, похід Дарія I у Скіфію, греко-перські війни, Пунічні війни); • напрямки, мета та наслідки походу Александра Македонського; • особливості міжнародних відносин держав Стародавнього світу. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • як і чому виникають конфлікти між державами; • різницю між локальним та глобальним конфліктом (війною); • поняття «війна», «агресія», «анексія», «локальний конфлікт»; • як війни впливають на соціально-економічне становище населення держав. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначати причини і наслідки військових конфліктів Стародавнього світу; • складати хронологічну таблицю війн, називати та показувати на карті місця вирішальних битв. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати значення війн в історії людства, мати особисте ставлення до війни як засобу вирішення суспільних проблем. 	<p>Фронтальна робота (лекція з елементами бесіди, робота з картою). Групова робота (створення алгоритму складання опису історичних подій). Індивідуальна робота (пояснення свого ставлення до історичних фактів і осіб – Дарія I, Александра Македонського). Рольова гра «Екскурсоводи» (уявити себе істориком – екскурсоводом та провести уявну екскурсію музеєм Стародавнього світу).</p>	
16		Велике переселення народів. Розселення слов'ян		<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • причини та наслідки демографічних змін та міграційних процесів; • хронологічні межі Великого переселення народів; • напрямки Великого переселення народів і розселення слов'ян. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • передумов Великої грецької колонізації та Великого переселення народів; • причин розселення давніх слов'ян поза межі території історичної прабатьківщини; • формування передумов для державності в давніх слов'ян як результат розселення, 	<p>Фронтальна робота (ознайомлення з матеріалом, виконання тренувальних вправ, бесіда). Групова робота («Пошук інформації» - командний пошук інформації, що доповнює матеріал домашнього завдання, а потім відповіді на запитання). Індивідуальні завдання (робота з термінами, поняттями, хронологічні завдання). Робота з картою.</p>	

			<p>господарського (землеробство) і культурного розвитку.</p> <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> показати на карті історико-географічні об'єкти та історико-демографічні процеси античної цивілізації (античні міста, держави, напрямки Великої грецької колонізації, Великого переселення народів та ін). <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати значення географічного чинника в історії людства, зв'язок людини і природи. 	
РОЗДІЛ V. СУСПІЛЬСТВО І СОЦІАЛЬНІ ПРОЦЕСИ В КРАЇНАХ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ				
17		Міф і міфологія		
18		Релігії Стародавнього світу	<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> основні релігії Стародавнього світу (Єгипту, Греції, Риму, Китаю, Індії); сутність міфології, її зв'язок з релігійними віруваннями; сутність, причини і наслідки реформи Ехнатона; основні положення буддизму, конфуціанства, індуїзму, іудаїзму, зороастризму. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> впливу релігій на розвиток стародавніх держав; понять «міф», «міфологія», «пантеон», «індуїзм», «буддизм», «конфуціанство», «індуїзм», «зороастризм», «політеїзм», «монотеїзм»; які культури існували у стародавніх народів світу; особливостей вірувань народів стародавнього світу. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> складати розповідь про вірування стародавніх єгиптян, греків, римлян, китайців, індусів; визначати основні положення буддизму, індуїзму, іудаїзму, зороастризму, конфуціанства; визначати основні положення релігійної реформи Ехнатона; 	<p>Індивідуальна робота (складання таблиць, підготовка презентацій, постерів, лепбуків). Групова робота (практична робота – порівняння релігійних вірувань Стародавнього світу). Спілкування в колі – розповідь міфів. Робота в командах. Презентація учнівських проєктів.</p>

			<ul style="list-style-type: none"> • порівнювати різні релігійні вірування народів Стародавнього світу, визначати їхні спільні та відмінні риси. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати особливості релігійного світогляду стародавньої людини та значення релігії в історії цивілізацій. 	
19		Виникнення християнства	<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • виникнення християнства; • час зародження й утвердження християнства, визнання християнства державною релігією Римської імперії; • життєпис Ісуса Назаретянина; • виникнення церкви; • поняття та важливість релігійної терпимості; • хронологічні межі проведення та наслідки Нікейського собору. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • основних причини виникнення і поширення християнства; • основи християнського віровчення; • понять «християнство», «месія», «апостол», «церква», «церковна ієрархія», «патріарх», «єпископ», «апокрифи», «канон», «собор», «єдикт», «Символ віри»; • причин гонінь на християн в Римі; • основних постанов та історичного значення Нікейського собору. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • називати основні постулати християнського віровчення; • охарактеризувати церковну ієрархію; • визначати основні положення, затверджені на Нікейському соборі. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати значення християнства для формування європейської цивілізації. 	Індивідуальна робота (робота з джерелом, навчальним текстом. Виконання самостійних робіт). Групова робота (читання уривків, обговорення, складання біографічних нотаток). Колективна робота – виконання групових завдань, обговорення, евристична бесіда.
20		Культура Стародавнього світу	<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розвиток освіти, науки і мистецтва Стародавнього світу; 	Практична робота. Групова робота – дослідження у групах Семи чудес світу. Обговорення. Індивідуальна робота – складання ментальної карти

			<ul style="list-style-type: none"> • Сім чудес світу; • основні пам'ятки культури Стародавнього світу; • поява писемності як ознаки цивілізації. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • особливостей розвитку культури Стародавнього світу; • понять «ієрогліф», «клинопис», «пергамент», «філософія», «академія», «софісти», «риторика», «епос», «трагедія»; • учень софістів. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ідентифікувати та охарактеризувати Сім чудес світу, вказувати на карті їх місцезнаходження; • розрізняти та описувати пам'ятки мистецтва Стародавнього світу. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати значення писемності, освіти та мистецтва для розвитку цивілізації. 	«Освіта, наука і мистецтво Стародавнього світу». Вправа «Опис пам'ятки мистецтва».	
21		<i>Практичне заняття №1:</i> «Зародження та розвиток людства. Становлення держав: економіка, релігія, культура».			
22		<i>Урок контролю та корекції навчальних досягнень учнів за темами:</i> «Вступ. Поняття «Первісність», «Стародавній світ» та «Середні віки». Періодизація всесвітньої історії; «Первісне суспільство і Стародавній світ». Тематичне оцінювання			
РОЗДІЛ VI. СЕРЕДНЬОВІЧНІ ДЕРЖАВИ					
23		Середньовічні імперії. Візантійська імперія – наступниця Риму	Базові знання:	Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Групова робота (вивчення організації	

24	Франкська імперія на Заході		<ul style="list-style-type: none"> падіння Західної Римської імперії та його наслідки; 	<p>влади у Франкській та Візантійській імперіях, перших Арабських халіфатах, порівняння, створення графічного зображення інформації).</p> <p>Індивідуальна робота (робота з історичними джерелами (документами), робота з картою). Вправа «Маркування тексту».</p>
25	Арабський халіфат		<ul style="list-style-type: none"> хронологічні межі існування Франкського королівства, час утворення Франкської та Візантійської імперій, виникнення ісламу; територія «варварських королівств», імперія Карла Великого, напрямки завойовницьких походів арабів. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> понять «варварське королівство», «халіфат», «іслам», «експансія»; як формувалися середньовічні імперії та у чому їх специфіка. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> показувати на карті «варварські» королівства, імперію Карла Великого, Візантію, напрямки завойовницьких походів арабів, Арабський халіфат; характеризувати організацію влади у «варварських королівствах», Франкській та Візантійській імперіях, перших Арабських халіфатах; визначати причини і наслідки розпаду імперії Карла Великого, виникнення ісламу й арабської експансії. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати ціннісні та світоглядні особливості мешканців середньовічних імперій, мати особисте ставлення до такого типу держави. 	
26	Священна Римська імперія та її сусіди			
27	Русь-Україна: від Аскольда до Святослава		<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> час утворення Київської держави (Русі-України), дати підписання русько-візантійських договорів; території розселення слов'янських племен на теренах України, напрямки походів князів Аскольда, Олега, Ігоря, Святослава, Володимира Великого, Ярослава Мудрого, Володимира Мономаха; роки правління князів Володимира Великого та Ярослава Мудрого, дати впровадження 	<p>Фронтальна робота (пояснювально-ілюстративний виклад матеріалу). Групова робота («Коло ідей»). Робота в малих групах з документом («Руська Правда»). Індивідуальна робота (робота з картою, складання історичного портрету князів). Складання хронологічної таблиці.</p>
28	Русь-Україна: від Ярослава Мудрого до Володимира Мономаха			

			<p>християнства як державної релігії, розгрому печенігів під Києвом, час зведення Софійського собору.</p> <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • процесів, що сприяли виникнення держави на землях Русі-України; • понять «династія», «дружина», «данина», «полюддя»; • історичного значення впровадження християнства як державної релігії Київської держави (Русі-України), кодифікації звичаєвого права (укладення «Руської правди»); • основних реформ великих князів Русі-України та їхні наслідки; • особливості міжнародного становища Русі-України. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розташовувати в хронологічній послідовності відомості про правління князів Олега, Ігоря, Ольги, Святослава, Володимира Великого та Ярослава Мудрого, Володимира Мономаха, хрещення Русі та розбудову Київської митрополії, боротьбу русичів з печенігами та половцями, кодифікацію руського звичаєвого права; • показати на карті територію Київської держави (Русі-України) за правління руських князів Олега, Ігоря, Ольги, Святослава, Володимира Великого та Ярослава Мудрого, Володимира Мономаха; • визначити причини впровадження християнства як державної релігії Київської держави (Русі-України). <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати історію Русі-України як частину історії європейського Середньовіччя, ціннісні і світоглядні особливості давніх слов'ян. 	
29	Політична роздробленість середньовічних держав		Базові знання:	Фронтальна робота (пояснення, відеофайли, обговорення).

			<ul style="list-style-type: none"> • причини, наслідки та особливості політичної роздробленості у різних регіонах; <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поняття «політична роздробленість» <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розташовувати в хронологічній послідовності відомості про формування середньовічних держав (від роздробленості до станово-представницьких монархій або республік); • характеризувати причини і наслідки політичної роздробленості у країнах Європи та Азії. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати універсальність окремих етапів розвитку суспільства протягом історії людства. 	<p>Індивідуальна робота (робота з картою, створення хронологічної таблиці або шкали часу). Групова робота (ланкова робота – учні об'єднані у постійні три групи для розв'язання конкретних навчальних завдань, вправа «Питання-відповідь»).</p>
30	Середньовічні держави кочовиків		<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • як і де виникли середньовічні держави кочовиків; • час утворення «Золотої Орди»; • особливості розвитку середньовічних держав кочовиків; • межі розселення хозар, болгар, печенігів, половців. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • наслідків панування монголів (Золотої Орди) для суспільств Східної Європи; • понять «каганат», «Золота Орда»; • зв'язку середньовічних держав кочовиків з історією Русі-України. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • показувати на карті території Золотої Орди, Хозарського і Аварського каганатів, напрямки походів монголів; • визначати особливості розвитку середньовічних держав кочовиків; • охарактеризувати зовнішньополітичні стосунки між кочовими середньовічними державами та Руссю-Україною. <p>Ставлення:</p>	<p>Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Індивідуальна робота (маркування тексту за допомогою позначок – використовувати позначки «+», «-», «?»). Вправа «Естафета», робота з картою, складання мапи думок, вправа «Кластер». Підготувати проект на тему: «Причини перемог та особливості зовнішньої політики Монголів».</p>

				<ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати ціннісні і світоглядні особливості мешканців держав кочовиків, цивілізаційні особливості такого типу держав. 	
31		<i>Практичне заняття №2:</i> «Становлення та розвиток середньовічних імперій»			
32		<i>Урок контролю та корекції навчальних досягнень учнів за темою:</i> «Середньовічні держави». Тематичне оцінювання			

РОЗДІЛ VII. ДЕРЖАВИ РОЗВИНЕНОГО ТА ПІЗЬНОГО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

33		Зовнішня колонізація. Хрестові походи		<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дати та основні події хрестових походів; • причини і наслідки хрестових походів; • поняття та хронологічні межі Реконкісти; • передумови та час створення Іспанського королівства. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • мотивів хрестових походів; • ролі чернечих лицарських орденів (Тевтонського, Лівонського та ордену Мечоносців) у християнізації Східної Європи; • особливостей економічного та політичного розвитку окремих королівств на Піренейх. Утворення єдиного Іспанського королівства; • поняття «зовнішня колонізація», «Реконкіста», «духовно-лицарські ордени», «хрестові походи», «теократія». <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначати наслідки хрестових походів, Реконкісти; • обґрунтовувати думку щодо взаємозв'язку зовнішньої колонізації та розв'язання цивілізаційних конфліктів; • показувати на карті території Королівства Іспанія, італійських торговельних республік, напрямки хрестових походів і держави 	<p>Фронтальна робота (історичний диктант, розповідь, пояснення, ілюстрування тощо). Індивідуальна робота (графічна робота, опис історичного джерела, робота з картою). Групова робота (робота в парах «Взаємні питання», «Щоденник подвійних нотаток» - сформулювати основні поняття уроку, підсумок уроку). Робота в групах – опрацювання понять. Робота з текстом – маркування.</p>
34		Реконкіста та утворення Іспанського королівства. Німецький натиск на Схід			
35		Станово-представницькі монархії в Європі			

			<p>хрестоносців, торговельні шляхи, якими користувались італійські міста-держави.</p> <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати значення міжцивілізаційних контактів і конфліктів у Середньовіччі та сучасному світі. 	
36		Французьке королівство	<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • причини і наслідки норманського завоювання Англії; • дати початку скликання англійського парламенту та Генеральних штатів у Франції, ухвалення Великої хартії вольностей, Грюнвальдської битви; • процес утворення Польського, Угорського, Великого князівства Литовського та Королівства Руського; • території середньовічних Польщі, Угорщини, Англії, Франції, Іспанії, Королівства Руського; • особливості соціально-економічного, політичного та культурного розвитку Королівства Руського; • особливості становища українських земель у складі Королівства Польського та ВКЛ. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • понять «станово-представницька монархія», «династична унія»; • причин політичної централізації держав Західної Європи; • значення формулювання принципу недоторканості особи для становлення правової культури європейської цивілізації. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розташовувати в хронологічній послідовності відомості про формування середньовічних держав (від роздробленості до станово-представницьких монархій або республік), утворення Англії, Франції, Іспанії, Польського, Угорського королівств, Королівства Руського, Великого князівства Литовського; • показувати на карті території Королівства Іспанія, Королівства Франція, Королівства 	<p>Фронтальна робота (обговорення, порівняння, оцінка, перегляд відео- та фото документів). Групова робота («Ажурна пилка»). Вправа «Естафета». Індивідуальна робота – створення порівняльної таблиці, укладання історичного словника.</p>
37		Англійське королівство		
38		Держави Центральної Європи		
39		Королівство Руське		
40		Українські землі в складі Королівства Польського, Великого князівства Литовського, Руського та Жемайтійського і Угорського королівства.		

			<p>Англія, території Польського, Угорського, Великого князівства Литовського, Королівства Руського, місце Грюнвальдської битви;</p> <ul style="list-style-type: none"> описувати і порівнювати організацію влади і суспільства у станovo-представницьких монархіяx та торговельних містах-державах. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати роль і місце держави в історії європейського суспільства. 		
41		Держави «східного типу». Князівство Московське	<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> процес утворення Московського князівства, Кримського ханства; території середньовічних Московської держави та Кримського ханства. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> понять «боярська республіка», «васалітет», «султан», «хан», «ханство», «курултай», «східна деспотія»; особливостей держав східного типу; зовнішньополітичної експансія Московської держави; особливостей становища українських земель у складі держав східного типу. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> показувати на карті територію Московського князівства, Кримського ханства; характеризувати напрями внутрішньої й зовнішньої політики Івана III, Хаджи Герая; визначати особливості розвитку Московської держави та Кримського ханства. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлювати особливості цінностей та світогляду мешканців держав східного типу та їх вплив на подальший розвиток. 	Фронтальна робота (історичний диктант, розповідь, пояснення, ілюстрування). Індивідуальна робота (графічна робота, опис історичного джерела, робота з картою). Групова робота (робота в парах «Взаємні питання», «Щоденник подвійних нотаток». Складання графічного зображення внутрішньої й зовнішньої політики правителів. Маркування тексту.	
42	Крим у Середньовіччі. Кримське ханство				
43	Утворення Османської імперії				
44		Практичне заняття №3: «Становлення та розвиток держав розвиненого та пізнього Середньовіччя»			
45		Урок контролю та корекції навчальних досягнень учнів за темою: «Становлення та розвиток держав розвиненого та пізнього			

		Середньовіччя». Тематичне оцінювання			
РОЗДІЛ VIII. ЕКОНОМІКА І СУСПІЛЬСТВО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ. СОЦІАЛЬНІ ПРОЦЕСИ					
46		Людина і природа в Середньовіччі. Стани середньовічного суспільства. Феодалізм		<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • основи світогляду середньовічної людини; • відношення середньовічної людини до природи; • стани середньовічного суспільства; • форми землеволодіння у Середньовіччі. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • особливості залежності середньовічної людини і природи; • причин та наслідків поширення хвороб та епідемій у Середньовіччі; • понять «феодалізм», «васалітет», «бенефіцій», «феод», «сеньйорія», «манор», «рента»; • як відбувалося ускладнення соціальної структури суспільства, з чим пов'язані ці процеси; • причин внутрішньої колонізації. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • обґрунтовувати сутність зв'язку людини і природи у Середньовіччі; • визначати, як змінювалася кількість населення та рівень життя людини у середні віки; • називати та охарактеризувати стани середньовічного суспільства; • пояснити відмінності й особливості різних форм середньовічного землеволодіння; • вказати наслідки внутрішньої колонізації. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати значення географічного і кліматичного чинників у житті суспільства, їх впливи на історію людства; • усвідомлювати залежність структури суспільства від конкретних історичних умов його існування. 	Фронтальна робота (історичний диктант, розповідь, пояснення, ілюстрування). Індивідуальна робота (робота з поняттями, укладання історичного словника, робота з текстом – маркування). Групова робота (робота в парах). Робота в групах.
47		Духівництво: «ті, хто молиться». Християнська		Базові знання:	Фронтальна робота (евристична бесіда). Індивідуальна робота (робота

	церква в житті середньовічного суспільства		<ul style="list-style-type: none"> • особливості становища стану духівництва у середньовічному суспільстві; • поняття, час виникнення та сутність інвеститури; • сутність, дати проведення та наслідки кльонійської та григоріанської реформ; • дати заснування та особливості діяльності середньовічних чернечих орденів (бенедиктинці, бернардинці, цистерціанці). <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • понять «духівництво», «ченці», «чернецький орден», «інвеститура», «парафія»; • станового суспільства як суспільство з ієрархічною вибудованою соціальною структурою. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • охарактеризувати соціальне становище і роль духівництва в середньовічному суспільстві; • пояснити, чому духівництво було «першим станом» у часи Середньовіччя; • скласти графічне або усне повідомлення з відображенням основних подій боротьби за інвеституру; • охарактеризувати особливості життя та суспільного становища ченців; • назвати основні чернечі ордени Середньовіччя; • пояснювати причини і наслідки кльонійської та григоріанської реформ. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати роль і місце церкви у житті середньовічної людини. 	з поняттями, бесіда). Групова робота (робота над єдиним завданням у малих групах керованими лідерами).	
48	Лицарство: «ті, хто воює»		<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • стани середньовічного суспільства; • феодалізм як політико-правова система; • місце лицарства у системі суспільства, особливості їх побуту та культури. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • походження та суспільного становища родової аристократії; • особливості взаємин «сеньйор-васал»; 	Фронтальна робота (історичний диктант, розповідь, пояснення, ілюстрування тощо). Індивідуальна робота (робота з поняттями, укладання історичного словника, робота з текстом). Групова робота (робота в парах, підготовка проєкту).	

			<ul style="list-style-type: none"> • сутності і особливості феодальної системи. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • характеризувати повсякденне і культурне життя лицарського стану; • пояснювати причини і наслідки формування принципу васалітету в середньовічному суспільстві; • пояснювати сутність феодалізму як політико-правової системи. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати системи правових відносин у суспільстві як ознаки цивілізації. 		
49		Середньовічні війни	<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • війни епохи Середньовіччя; • час і перебіг монгольських завоювань, Столітньої війни, османських завоювань. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • понять «війни культур», «міжусобна війна»; • причин і наслідків монгольських завоювань, столітньої війни, османських завоювань; • змін карти Європи/світу внаслідок війни та завоювань доби Середньовіччя. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • показувати на карті території османських завоювань, напрямки монгольських завойовницьких походів, місця визначних битв Столітньої війни; • пояснювати причини початку середньовічних війн та завоювань, аналізувати їх наслідки. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати роль і значення війн як засобу вирішення соціально-політичних чи цивілізаційних конфліктів, мати особисте ставлення до такого засобу. 	Фронтальна робота (пояснення, відеофайли, обговорення). Індивідуальна робота (робота з картою, створення синхронізаційної таблиці). Групова робота (ланкова робота, дебати).	
50		Селяни: «ті, хто працює»	<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • особливості становища стану селянства у середньовічному суспільстві; • риси господарства середньовічного селянина; • поняття та основні причини виникнення селянської громади. <p>Розуміння:</p>	Фронтальна робота (обговорення, порівняння, оцінка, перегляд відео). Практична робота. Робота в групах, парах. Індивідуальні завдання.	

			<ul style="list-style-type: none"> • понять «селянська громада», «невільництво», «вілани»; • причин труднощів у житті селянина, його залежного становища; • формувань та утворень сільських громад; • неоднорідності селянських общин. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • описувати повсякденне життя селянської господи; • характеризувати особливості соціального становища селянина у середньовічному суспільстві; • порівнювати стани, застосовуючи різні критерії. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати особливості цінностей і світогляду середньовічного селянина. 	
51		Середньовічне місто і його мешканці	<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • найбільші міста Європи, торгівельні шляхи; • система міського управління (Магдебурзьке право). <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • понять «цех», «майстер», «підмайстер», «учень», «гільдія», «лихварство», «міська комуна», «магдебурзьке право»; • виникнення і розвитку середньовічних міст; • причин і наслідків боротьби середньовічних міст за самоврядування; • особливостей світогляду та повсякденного життя жителів міст; • взаємозв'язку між містом і селом. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • показувати на карті найбільші міста Європи, основні торгівельні шляхи Середньовіччя; • характеризувати та графічно зображувати систему міського управління при магдебурзькому праві; • пояснювати, як виникали цехи, особливості праці цехових робітників; 	Фронтальна робота (евристична бесіда). Індивідуальна робота (робота з поняттями, бесіда, складання схеми міського управління, робота з картою). Групова робота – робота з описом середньовічного міста – підготовка виступів груп за заданою темою.

			<ul style="list-style-type: none"> • характеризувати зміни у повсякденному житті, світогляді, картині світу мешканців міста. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати ціннісні та світоглядні особливості мешканців середньовічного міста. 	
52	Особливості суспільства Русі-України та руських земель		<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • стани суспільства Русі-України; • найбільші міста Русі-України, торговельні шляхи; • форми залежності у Русі-Україні. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • понять «бояри», «боярське землеволодіння», «смерд», «дружина», «холопи», «закупи», «рядовичі», особливості християнізації; • схожості та відмінності між західноєвропейськими феодалами та руськими дружинниками; • неоднорідності селянського стану у Русі-Україні. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • характеризувати стани суспільства Русі-України; • описувати побут та знання селянства, духівництва, дружинників, бояр, князів; • характеризувати особливості міст Русі-України. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати суспільство Русі-України як складову частину суспільства середньовічної Європи, становища православного духівництва та його роль. 	Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Індивідуальна робота (маркування тексту). Групова робота – порівняння побуту селянства, духівництва, дружинників, бояр, князів. Створення соціальної піраміди. Написання есе: «Один день із життя середньовічного селянина/священника/воїна/боярина».
53	Суспільство кочовиків		<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • напрямки руху кочовиків. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • особливості суспільної організації кочових народів; • ролі торгівлі і ремесла у житті кочовиків; • повсякденного життя, побуту і культури кочовиків. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • показувати маршрути руху кочовиків на карті; 	Фронтальна робота (пояснення, перегляд відео, обговорення). Індивідуальна робота (робота з картою, створення хронологічної таблиці або шкали часу). Групова робота (ланкова робота).

				<ul style="list-style-type: none"> • пояснювати соціальну структуру та побут кочових народів; • порівнювати кочових та землеробських народів за різними критеріями. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати ціннісних та світоглядних особливостей суспільств середньовічних кочовиків. 		
54		Конфлікти середньовічному суспільстві	в	<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • соціальні конфлікти у період Середньовіччя; • форми соціальних конфліктів. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • понять «конфлікт», «конфронтація», «сторона конфлікту»; • відмінностей між різними формами соціальних конфліктів, їх причин та наслідків. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • наводити приклади різних форм конфліктів в середні віки; • пояснювати різницю між різними формами соціальних конфліктів; • характеризувати наслідки соціальних конфліктів для суспільства; • пропонувати власні варіанти шляхів для подолання соціальних конфліктів. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати невідворотність соціальних конфліктів у суспільстві, мати особисте ставлення до них. 	Фронтальна робота (бесіда, обговорення, робота з поняттями). Групова робота (вправа «Занурення»). Індивідуальна робота – складання пам’ятки.	
55		<i>Практичне заняття №4:</i> «Суспільство, економіка та повсякдення в Середньовіччі»				
56		<i>Урок контролю та корекції навчальних досягнень учнів за темою:</i> «Економіка і суспільство Середньовіччя. Соціальні процеси». Тематичне оцінювання.				

XI. ДУХОВНИЙ СВІТ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

57	Духовний світ середньовічної людини	<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • основи світогляду середньовічної людини; • особливості сімейних стосунків середньовічної людини; • взаємозв'язок індивіду та суспільства у Середньовіччі. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • понять «чистилище», «чорна смерть», «анафема»; • особливості залежності середньовічної людини від природи; • причин та наслідків розповсюдження хвороб та епідемій у Середньовіччі. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • обґрунтовувати сутність зв'язку людини і природи/людини і релігії у Середньовіччі; • визначати, яке місце в житті середньовічної людини посідали діти та родина; • характеризувати, як в Середньовіччі людина ставилася до власності й влади; • визначати, які права та обов'язки мала середньовічна людина. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати відмінності у світогляді та цінностях середньовічної та сучасної людини. 	<p>Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Практична робота – учнівські проекти. Індивідуальна робота – підготувати есе на тему «Європа та епідемії»: боротьба чи співіснування?».</p>
58	Католицька і православна церкви у пізньому Середньовіччі. Середньовічні ересі та боротьба з ними	<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • межі поширення впливу католицької та православної церков; • православна церква в Русі-Україні; • середньовічні ересі (катари, вальденси, богоміли, Д. Віклеф, Я. Гус, Д. Савонарола). <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • понять «еретик», «інквізиція», «анафема», «альбігойці», «Альбігойські війни», «народне християнство»; • основних відмінностей між католицизмом і православ'ям; • ролі вчення Томи Аквінського у формуванні європейської правової системи; 	<p>Фронтальна робота (пояснення, відеофайли, обговорення). Індивідуальна робота (робота з картою, створення хронологічної таблиці або шкали часу, складання історичного портрету Д. Віклефа, Я. Гуса, Д. Савонарола). Групова робота – опрацювання в групах документів, визначення впливу середньовічної церкви на культуру й освіту.</p>

			<ul style="list-style-type: none"> • причин формування та основні постулати вчень Д. Віклефа, Я. Гуса, Д. Савонароли; • як були пов'язані у Середньовіччі держава і церква; • причин кризових явищ всередині церков. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • показати на карті межі поширення впливу католицької і православної церков; • обгрунтовано оцінити вплив середньовічної церкви на культуру й освіту; • охарактеризувати основні положення вчень Д. Віклефа, Я. Гуса, Д. Савонароли. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати постійні зміни у світогляді людини протягом історії та невідворотність ціннісних змін з плином часу. 	
59	Іслам у Середньовіччі		<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • історія та період виникнення ісламу; • основні особливості ісламської релігії та культури. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • понять «іслам», «пророк», «Коран», «хіджра», «рамадан»; • місця арабської культури у світовій культурній традиції; • причин швидкого поширення ісламу. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • обгрунтовано оцінити вплив арабської культури на культуру народів Європи; • визначати особливості ісламської культури, основні догмати ісламу. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати особливості цінностей та світогляду людини ісламської цивілізації. 	Фронтальна робота (пояснення, відеофайли, обговорення). Індивідуальна робота – складання пам'ятки. Групова робота (ланкова робота).
60	Богословська думка у Середньовіччі. Схоластика		<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • виникнення, розповсюдження та основні вчення середньовічної філософії (П. Абеляр, Б. Клеровський, Т. Аквінський, Аверроес, Ф. Асизький, Д. Гусман); • схоластика як синтез філософії та раціоналізму; 	Фронтальна робота (обговорення, порівняння, вирішення проблемних питань, евристична бесіда). Індивідуальна робота (робота з поняттями, складання історичного портрету). Групова робота (робота з критичного опрацювання історичних

			<ul style="list-style-type: none"> • особливості богословської думки у православному світі. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • понять «схоластика», «богослов'я», «теологія», «томізм»; • основних напрямів філософської та богословської думки періоду Середньовіччя; • впливу середньовічної філософії на людину і суспільство, формування уявлень про світ; • ролі вчення Томи Аквінського у формуванні європейської правової системи; • історичного значення наукових праць (відкриттів і винаходів) Роджера Бекона, П'єра Абеляра. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначати основні напрями філософської й богословської доби Середньовіччя; • характеризувати вчення філософів (П. Абеляр, Б. Клеровський, Т. Аквінський, Аверроес, Ф. Асизький, Д. Гусман). <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати постійні зміни у світогляді людини протягом історії та невідворотність ціннісних змін з плином часу. 	джерел різних типів у групах). Робота з підручником, читання вголос, відповіді на запитання.	
61		Середньовічна освіта	<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • університетські центри Середньовіччя; • основні наукові й технічні досягнення Середньовіччя; • час та наслідки винайдення книгодрукування; • освіта і наука в Арабському Халіфаті, Китаї, Індії. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • понять «університет», «сім вільних мистецтв»; • значення книгодрукування для розвитку європейської культури; • історичного значення технічних досягнень Середньовіччя; • відкриттів і винаходів Йоганна Гутенберга; • відмінностей та схожих рис у європейській та неєвропейській науці та освіті. 	Фронтальна робота (пояснювально-ілюстративний виклад матеріалу). Групова робота («Коло ідей»). Індивідуальна робота – робота з картою, робота з поняттями, укладання хронологічної таблиці.	

			<p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розташовувати в хронологічній послідовності відомості про появу університетів, книгодрукування; • показувати на карті університетські центри; • визначати причини і наслідки виникнення університетів. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати цінності освіти, науки та мистецтва у житті суспільства та їх впливи на його розвиток. 		
62		Середньовічна архітектура і мистецтво	<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • хронологічні межі та особливості архітектурних стилів (романська, готична хрестово-купольна архітектура); • особливості середньовічної літератури, мистецтва, живопису та скульптури. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • понять «вітраж», «мозаїка», «фреска», «пергамент», «інкунабули», «романський стиль», «готичний стиль», «літопис», «хроніка», «каліграфія»; • особливостей арабо-мусульманської архітектури та мистецтва; • особливостей мистецьких та літературних традицій Русі; • зв'язків західних та східних традицій у культурі, освіті, побуті. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розпізнавати будівлі (храми) романського, готичного, візантійського стилів; • визначати особливості середньовічної літератури, мистецтва, живопису та скульптури; • порівнювати західні та східні взірці культури. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати цінність освіти, науки та мистецтва у житті суспільства та їх впливи на його розвиток. 	Фронтальна робота (пояснення, відеофайли, обговорення). Індивідуальна робота (робота з пам'ятками архітектури романського і готичного стилів). Вправа «Екскурсоводи». Групова робота – робота з документами.	
63		<i>Практичне заняття № 5:</i> «Духовний світ			

		середньовічного суспільства»				
64		<i>Урок контролю та корекції навчальних досягнень учнів за темою: «Духовний світ Середньовіччя».</i> Тематичне оцінювання				
X. УЗАГАЛЬНЕННЯ. СПАДЩИНА СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ						
65		Здобутки середньовічної Європи. Криза європейського Середньовіччя.		<p>Базові знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • утворення світових релігій; • формування сучасних європейських народів та держав; • основні риси формування європейських політико-правових традицій. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • взаємовпливів культур та релігій в історії середньовічної Європи (фронтири); • особливостей розвитку міст, міського самоврядування; • процесів, які призвели до розширення кругозору середньовічної людини, розширили загальну картину світу. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • характеризувати основні світові релігії, їхні вчення; • пояснювати основні події/процеси, що призвели до формування сучасних європейських народів і держав; • встановлювати хронологічну послідовність основних подій середньовічної історії; • відслідковувати та пояснювати зміни, що відбулися у світогляді, культурі та побуті людини Середньовіччя. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати сутність європейської цивілізації та її цінностей, значення демократичних і правових ідей в свідомості європейця. 	Фронтальна робота (евристична бесіда). Індивідуальна робота (робота з поняттями, бесіда). Групова робота (робота над єдиним завданням у малих групах).	
66		Середні віки в історії України		<p>Базові знання:</p>	Фронтальна робота (пояснення, обговорення). Індивідуальна робота	

			<ul style="list-style-type: none"> • особливості суспільного і культурного життя Русі-України. <p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • взаємозв'язків Русі-України з середньовічними державами Європи; • особливості економічного та політичного розвитку Русі-України; • особливостей розвитку культури Русі-України. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • пояснювати взаємозв'язок між культурними, соціальними, політичними процесами Русі-України та державами середньовічної Європи. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлювати нерозривність історії Русі-України з історією європейських країн, її роль і місце у європейському світі. 	(створення синхронізованої таблиці). Групова робота (ланкова робота).	
67		Резервний урок			
68		Резервний урок			
69		Резервний урок			
70		Резервний урок			